

ונרדפים על-ידי חבריהם - ביגלל

הכנסא החם

יחיד מול קבוצה והוא זוכה להיוון-חוזר משאר בני הקבוצה. ההיוון-חוזר כולל את התגובות החיוביות בצד התגובות השליליות. מדברי הילדים מתברר שדליה שמה דגש על השמעת התגובות השליליות, ונמנעת מלהזכיר את התגובות החיוביות של אותו ילד.

„פיתאום

הייתי לבדי”

דרך בחירת הילדים מתוארת בפני אהת התלמידות: „דליה הטיפולית נכנסת לכיתה ומחלקת דפים. על הדפים אנהנו צריכים לרשום שמות של שלושה ילדים שאנחנו אוהבים, או רוצים לשבת לידם ושלושה שאנחנו לא סובלים. על הכיסא החם היא מעלה ילדים שאנחנו בוחרים מפני שיש איתם בעיות, או ילדים שהרוב רשמו שהם לא סובלים, או ילדים שמפריעים למורים. הילד מתיישב על הכיסא באמצע וסביבו מתיישבים שאר הילדים והמורה. כולם אומרים מה שהם חושבים שרע אצל הילד הזה, והמורה רושמת את הדברים הנאמרים. בבית צריך לחזור ולשנן מהן הבעיות ולנסות לשפר. פעם אחרי שכולם אמרו את כל הדברים הרעים לאחת הילדות בכיתה, אז היא אמרה שלא איכפת לה מה חושבים, אחרי שבוע הושיבו אותה עוד פעם על הכיסא החם ואמרו לה דברים נוראים, עד שהיא נשברה והבי טיחה לתקן”.

הילדה שתארה את דרך ביצוע הדברים עברה אף היא על „הכיסא החם”. „הייתי יוצאת-דופן והכיתה לא סבלה את זה. אז הושיבו אותי על הכיסא. אמרו לי מה הבעיות שלי וזה היה נורא קשה. פיתאום הייתי לבדי, כל החברות שלי אמרו לי דברים איומים, אבל החוקתי מעמד ולא בכיתי, הרבה ילדים נשברים ובוכים”.

אותה ילדה מאמינה שדרך זו עזרה לה: „היום אני מודעת לבעיות שלי, אני מתמודדת ואני חושבת שהשתפרתי. בכל-אופן היום אני יודעת מה היחס של כולם אלי ואני צריכה לעמוד מול זה. לפני, הכיסא החם חשבתי שאוהבים אותי ועובדה, טעיתי”.

תגובתה של הילדה כלפי התהליך ש- אותו עברה מעוררת תדהמה. ההשלמה המלאה עם הדברים שנאמרו לה, חוסר הנסיון להתנגד להתקפה הכינתית או השיטה עצמה משקפים את היחס של שאר הילדים. „אני חושבת שזה אפילו טוב, אומרת הילדה, אם מתוך פחד שיאונה לה דבר רע יותר מ„הכיסא החם”, או מתוך חשש מפני נידוי חברתי.

התגובה החריפה שאירעה בבית-הספר, בעיקבות פניית ההורים לאמצעי התיק- שורת, גרמה להורים עצמם להתפס לב- הלה. „אנחנו פוחדים לשלום הילדים”, הם מסבירים, „חשבנו שפנייתנו תציל את ילדינו מתהליך לא בריא, ומוגדר כשיטת טיפול, אך הילדים, שכבר נגענו בלא-ידיהם הפוכים עכשיו קורבנות לתע- לולים איומים, שאותם מפעילים שאר הילדים כלפיהם”.

דליה, המורה הטיפולית, ומנהל בית- הספר, יצחק קצור, לא הסכימו להגיב או לתת דברי הסבר.

הנושא הועלה בחודש-ההיוון של הר כנסת והוא נתון כעת לטיפול. אך מה היה קורה אילו שיטה זו לא הייתה מונהגת בשיכון-דן, שהינו אחת השכונות העשירות והמפותחות ביותר באזור תל- אביב, כי אם בשכונת מצוקה, שבה מעמד המורים אינו זוכה לכל ביקורת או עירעור?

נורית מאנה

מורה דליה (מימין) שיטה טיפולית

אתה לא מקובל ביננו! אתה לא רצוי! „אף אחד לא אוהב אותך!” „אתה לא יודע להתחלק איתנו בדברים שלך!” איל בן ה-10 התעורר בבעתה משנתו ורץ אל מיטת הוריו. הוא אימץ את אימו אל ליבו ומרר בככי. „מה קרה אילי? למה אתה בוכה?” „שאלה האם בדאגה, אך הוא המשיך לבלות ולא פצה את פיו.

במשך כל השבוע התנהג איל בצורה מורה. ביום המישי שב הילד מבית-הספר, רץ אל חדרו והסתגר בו במשך כל היום. בלילה נדהה שנתו והוא התעורר כל כמה שעות כשהוא מכוסה זיעה קרה וממרר בככי. איש לא הבין מה פשר התנהגותו המוזרה.

מדי יום שישי נאספת כיתתו של איל, כיתה ה' מבית-הספר היסודי ישגב שבשיכון-דן, לאסיפת כיתה. ביום שישי האחרון איל לא הלך.

האם הדואגת מיהרה אל ביתו של אפי, בן כיתתו של איל, וביקשה לדעת אם ארע דבר-מה לבנה בבית-הספר.

אפי לא היה בבית, אך אימו יכלה להסביר את התופעה. לכיתתם יש מורה טיפולית בשם דליה. אחת השיטות המרכזיות של דליה היא להושיב במרכז החדר את אחד מילדי הכיתה. סביב אותו ילד מתיישבים שאר בני הכיתה וכולם אומרים לו את אשר על ליבם. כל טענה, החלטה, מסקנה או רגשות שליליים כלפי אותו ילד, נאמרים לו במעמד זה.

עם תום השיעור רושמת המורה את הדברים שנאמרו על גבי גליון הנקרא „גליון הכיסא החם”. הילד המותקף נשלח לביתו, באמתחתו אותו גליון מאשים, והוא מתבקש לעיין בו ללא-הרף. מטרת העיון היא להביא את הילד למודעות לבעיותיו, ולתקנם. באם לא יצליח לתקן נם, או באם יסרב, יועלה שנית אל „הכיסא החם” והתהליך ישוב לקדמותו. זוהי שיטת הטיפול שאותה מנהיגה דליה כלפי ילדים בעייתיים או לא אוהדים.

דליה אינה טורחת להזכיר לאותו ילד את תכונותיו הטובות, וכך שוכחים אותם גם שאר בני הכיתה. והילד הופך קורבן של שאר בני הכיתה, המחרימים אותו ונמנעים מלשהות במחיצתו עד אשר ישנה את הרגליו.

לחץ קבוצתי

אי, שהינו אחד הרגישים ביותר בכיתה, סרב לחזור אל ספסל-הילי- מודים לאחר שהושב על „הכיסא החם”.

לאחר שני לילות של נודדי-שינה, החל אף להרטיב במיטתו, למרות שחדל מהר- גלו זה כבר בגיל שנתיים.

אימו, המוועזת מדיברי אימו של אפי, לא יכלה להאמין למישמע אונייה, מיהרה לביתה ושאלה את איל לאמיתות הדברים. איל אישר וסיפר את שעבר עליו ביום השישי האחרון בשיעור חברת. „בלילה אני רואה את הפרצופים של כל הילדים בכיתה מסתכלים עלי וצורחים לי את הדברים שאמרו לי”, סיפר איל על חלד- מותיו. „הפרצופים האלה מתקרבים אלי יותר ויותר ובסוף אני לא יכול לנשום יותר”. איל לא יכול היה לעמוד בנטל של ההסבר ופרץ שוב בככי. אימו חיבקה אותו, „למה לא אמרת כלום?”, שאלה. „אני פחדתי שתחשבי כמו כולם אחרי שאספר לך”, הסביר איל.

אימו של איל מיהרה לבית-הספר ושור- חחה עם המנהל. לאחר ששהה ארוכה, שבה הסביר לה, מנהל בית-הספר, יצחק

קצור, את חשיבות השיטה ואת ערכה הרב של המורה הטיפולית. הבינה האם כי דבריה לא ישנו את שיטת „הכיסא החם”. האם פנתה אל שאר התלמידים שילדיהן עברו את החוויה והשתלכטו כיצד לפתור את הבעיה.

אחת הדרכים שבן נקטו האימהות היתה פניה אל אמצעי התיקשורת. פניית האימהות התפרסמה מיד בקרב התלמידים והמורים. „המנהל נכנס לכיתה, סיפר לתלמידים מה האימהות עשו, וגינה את זה”, סיפר אחד התלמידים. „הוא ביקש מאיתנו לכתוב מיכתבי המלצה, והערכה למורה דליה, והוא אמר שהוא ישלח אותם לגורמים כמו משרד-ההיוון והמי- פקחים. אחרי השיעור, בזמן ההפסקה, החליטו הילדים מי מההורים היה מסוגל לעשות דבר כזה והרביצו והעליבו את הילדים האלה”.

שיטת „הכיסא החם” נלקחה משיטת טיפול פסיכולוגי קבוצתי, שבה מעמידים